

АДАПТАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ю.О. Криклива, здобувач вищої освіти

Науковий керівник: В.В. Тищенко, д-р екон. наук, доцент

Східноукраїнський національний університет

імені Володимира Даля, м. Сєвєродонецьк

Глобалізація економічної сфери, зокрема її фінансової складової порушила уявлення про міжнародну фінансову систему з точки зору банківської діяльності, які склалися наприкінці ХХ сторіччя. Це спричинило загострення дискусій навколо наслідків та ризиків фінансової глобалізації. На цьому тлі банківські системи держав щоденно стикаються не лише з можливістю, але й з необхідністю адаптації до трансформацій, що відбуваються у цьому секторі, та до впливу міжнародних детермінант. Українська банківська система при цьому не є виключенням. До того ж ситуація на вітчизняному ринку банківських послуг ускладнюється ще й політичною нестабільністю, яка вкрай негативно впливає на всі сфери національної економіки, зокрема й на банківську систему. З урахуванням сказаного, *метою даного дослідження* є розробка заходів щодо адаптації української банківської системи до міжнародних стандартів банківської діяльності та зміни міжнародної фінансової кон'юнктури.

Фінансово-економічна криза в Україні, спричинена політичною нестабільністю, негативно позначилася й на основних показниках діяльності банківської системи, що продемонстровано в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні показники діяльності банківської системи України у 2012-2016 рр.

Показники	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	Базисний абсолютний приріст, +/-	Базисний темп приросту, %
Кількість діючих банків	174	180	145	117	96	-78	-44,83
у тому числі зі 100% іноземним капіталом	22	19	19	17	17	-5	-22,73
Чисті активи, млрд. грн.	1125,00	1278,00	1290,00	1254,00	1256,00	131,00	11,64
Чисті кредити суб'єктам господарювання, млрд. грн.	553,00	648,00	710,00	614,00	477,00	-76,00	-13,74
Чисті кредити фізичним особам, млрд. грн.	133,00	145,00	144,00	96,00	76,00	-57,00	-42,86
Чистий прибуток/збиток, млрд. грн.	6,00	1,40	-33,10	-66,60	-159,40	-165,40	-2756,67

Джерело: розраховано автором за даними [1].

Як видно з таблиці 1, фінансово-економічна криза позначилася скороченням банківських установ на 78 одиниць або 44,83 %, причому кількість іноземних банків скоротилася лише на 5 установ або 22,73 %. Це свідчить про те, що західні технології управління дозволяють банкам швидко адаптуватися до зовнішніх трансформацій. Крім того, зовнішні інвестори здійснили докапіталізацію банків задля підвищення їх фінансової стійкості, що позитивно вплинуло на всю банківську систему України: чисті активи банків за рахунок цього зросли на 131 млрд. грн. або 11,64 %. Скорочення кредитного портфелю українських банків на 76 млрд. грн. або 13,74 % у корпоративному секторі та на 57 млрд. грн. або 42,86 % у секторі фізичних осіб призвело до недоотримання банками відсоткових доходів та спричинило збитковість банківських установ, починаючи з 2014 року та погіршення фінансового результату на 165,4 млрд. грн. або 2756,67 %. Крім того, відбулося значне погіршення якості кредитів, особливо у державних банках через відсутність дієвого механізму стягнення заборгованості.

Скорочення кількості банківських установ впливає на рівень концентрації галузі, про що свідчить розподіл чистих активів банків за секторами (групами) установ відповідно до форми власності (рис. 1).

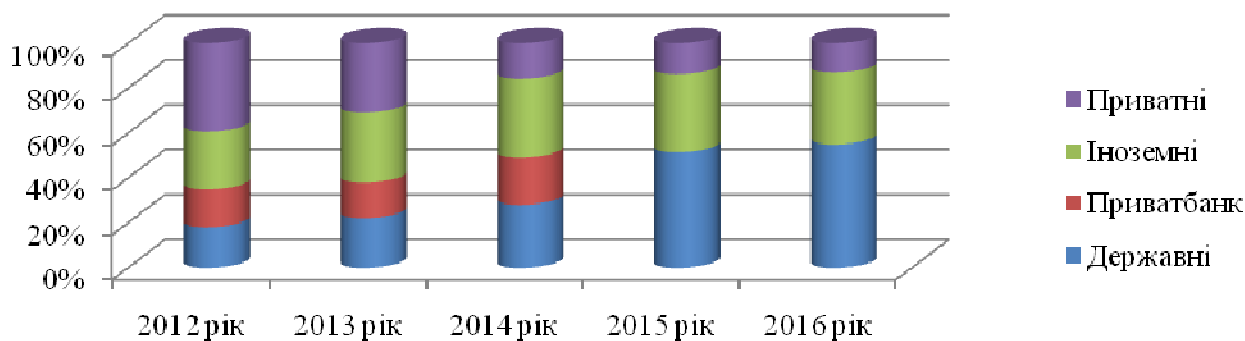

Рисунок 1. Розподіл чистих активів українських банків за секторами (групами) установ відповідно до форм власності у 2012-2016 рр. (станом на кінець періоду)

Джерело: розраховано автором за даними [1].

Рисунок 1 ілюструє значне розростання частки чистих активів державних банків протягом аналізованого періоду з 10 % у 2012 році до 50 % у 2016 році, тобто станом на кінець 2016 року половина всього обсягу чистих активів банків була сконцентрована у державному секторі. Це сталося через націоналізацію ПАТ «Приватбанк». При цьому частка приватного сектору скоротилася з 40 % до 8 % відповідно. Отже, можна говорити про зростання рівня монополізації банківського ринку. Така тенденція є негативною, оскільки надмірна монополізація галузі шкодить розвитку банківської сфери на конкурентних засадах, які є необхідною передумовою підвищення ефективності діяльності банківських установ. Щільний зв'язок між ефективністю банківської діяльності та рівнем монополізації цієї сфери доводить виявлене раніше зростання сукупного збитку українських банків на тлі збільшення частки державних банків в структурі банківських установ.

Ситуація, що склалася, вимагає впровадження в Україні системи регулювання банківської діяльності, побудованої відповідно до стандартів, розроблених міжнародними організаціями, які займаються удосконаленням регулювання та нагляду за діяльністю фінансових інститутів. Зокрема, це Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Комітет Базеля з банківського нагляду тощо. Так, у стандарті банківської діяльності «Базель III», імplementованому багатьма розвинутими країнами світу, передбачається обов'язкове використання банківського капіталу для компенсації фінансових втрат, а також виключення із структури власного капіталу недостатньо ліквідних статей, які не можуть бути використані для покриття збитків [2, 3].

Отже, для гармонізації вітчизняної банківської системи з міжнародними стандартами банківської діяльності та підвищення її стійкості пропонується наступне:

- впровадження практики вимірювання системних ризиків, тобто відстеження кредитних ризиків, ризиків ліквідності, ринкових ризиків, а також концентрація цих ризиків з метою ухвалення рішень про найбільш дієві заходи щодо їх подолання;
- поожощення нормативів щодо банківського капіталу, рівня ліквідності тощо;
- впровадження системи страхування кредитів та внесків, а також сприяння розвитку банківської системи України на конкурентних засадах.

Таким чином, аналіз основних показників банківської діяльності України довів необхідність гармонізації основних параметрів її діяльності та регулювання з міжнародними стандартами, що вимагає впровадження практики вимірювання системних ризиків, поожощення нормативів щодо банківського капіталу, рівня ліквідності тощо, впровадження системи страхування кредитів та внесків, а також сприяння розвитку банківської системи України на конкурентних засадах.

Перелік посилань:

1. Національний банк України. Огляд банківського сектору – Вип. 3 – Травень – 2017 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=48421100>
2. International Monetary Fund. Financial institutions – Auditing.2 – [Electronic resource]. – URL: <http://www.imf.org>.
3. Banky zitkhnyly z polehshennyam – «Bazel'-3» bude piznishe. [Electronic resource]. – URL: <http://real-economy.com.ua/news/32031.html>.